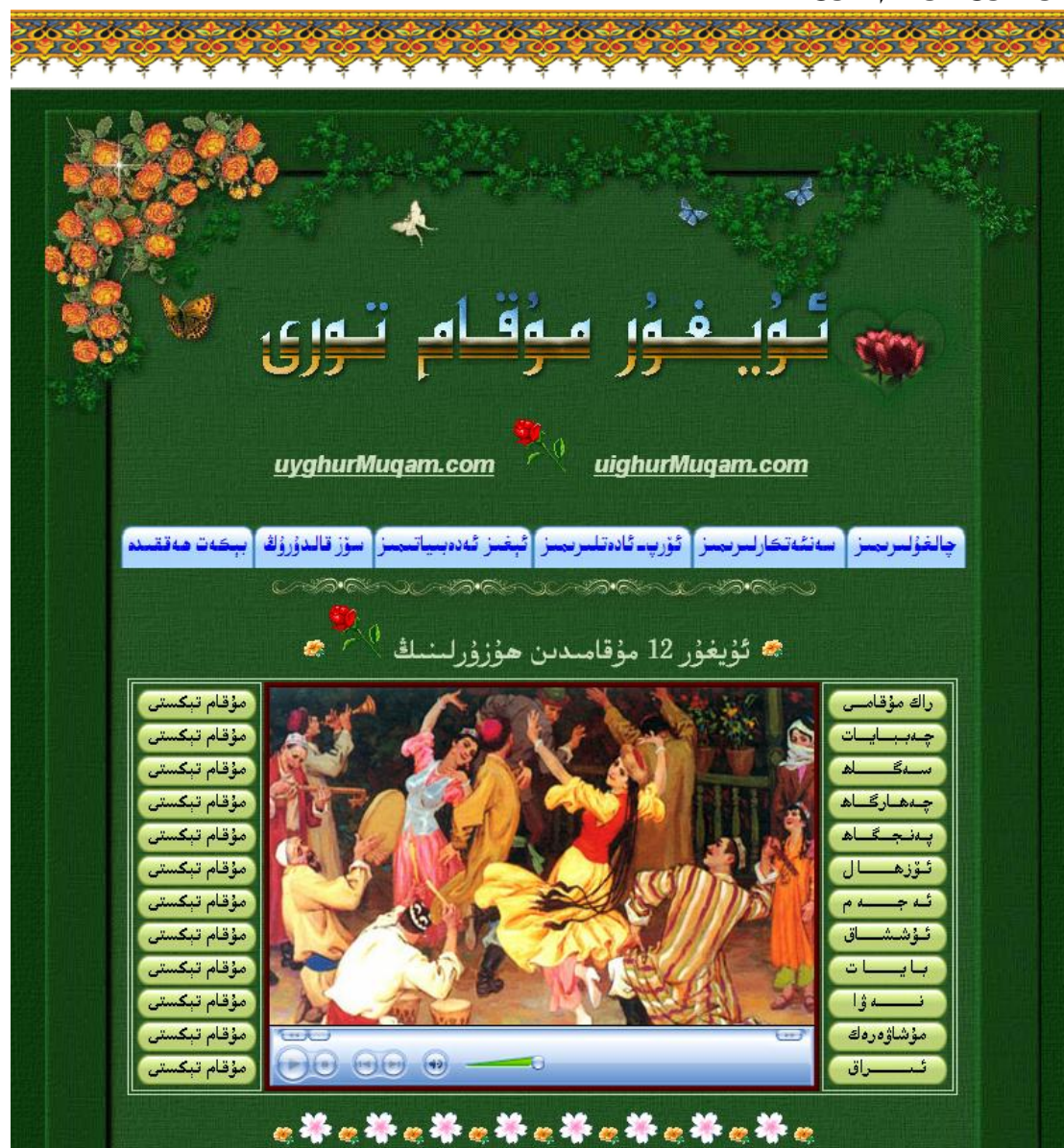

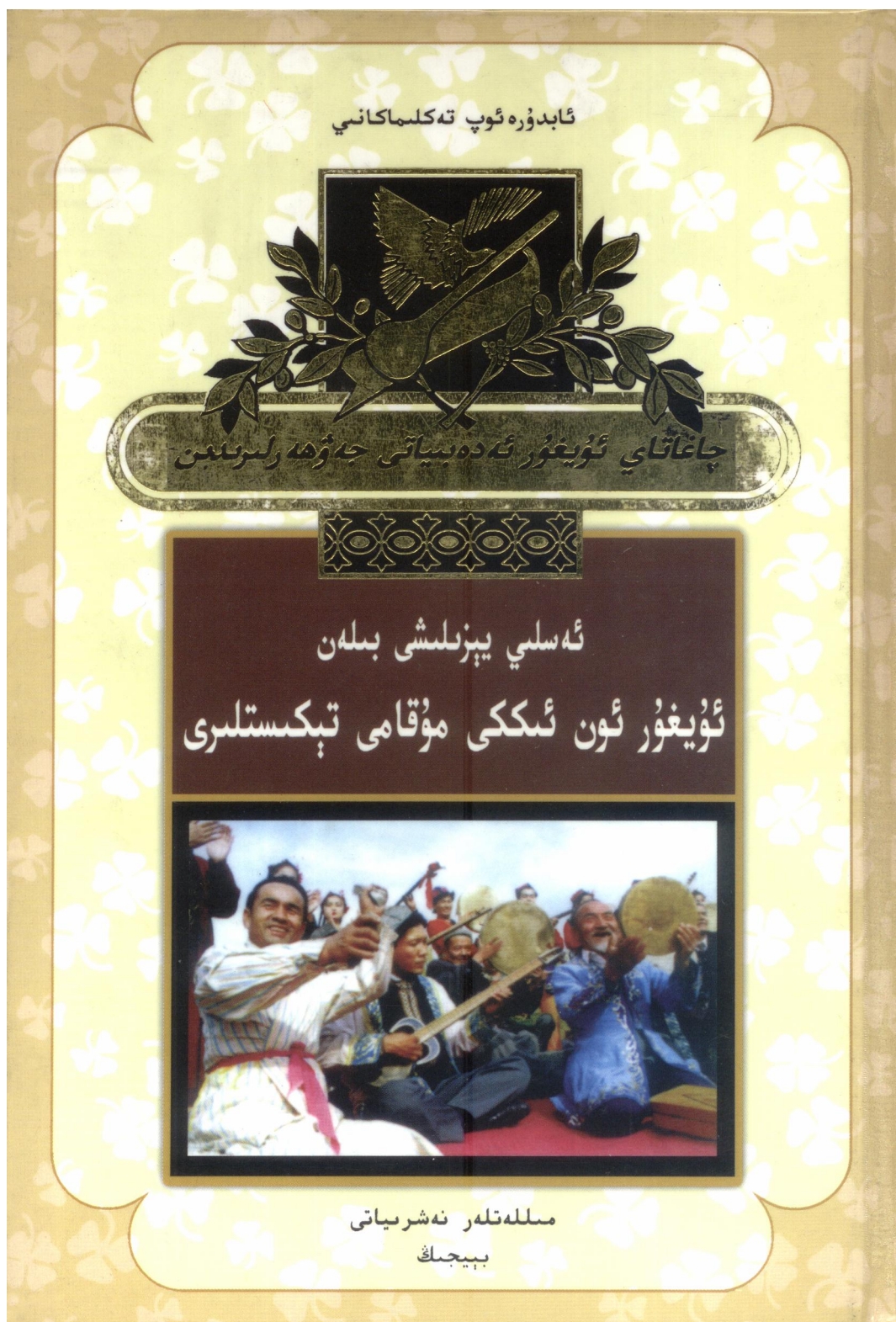
www.UyghurMuqam.com

ئۇيغۇر سەنئىتىنىڭ گۈلتاجى، جەۋھىرى – ئۇيغۇر 12 مۇقامى

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى
تەرىپىدىن «ئىنسانىيەتنىڭ ئاغزاكى ۋە غەيرىي ماددىي مەدەنىيەت
مىراسلىرىنىڭ ۋەكىللىك ئەسەرلىرى» قاتارىغا كىرگۈزۈلگەنلىكىنى قىزغىن
تەبرىكلەيمىز!!!

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى - پارلاق جۇڭخۇا مەدەنىيەت خەزىنىسىدىكى بىباھا گۆھەر، ئەمگەكچان - ئىجادچان ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئەقىل - پاراسىتىنىڭ جەۋھىرى، ئۇيغۇر ھاياتىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى مۇزىكا تىلى بىلەن بايان قىلىدىغان بەدىئىي قامۇستۇر. ئۇنىڭدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھاياتى ۋە گۈزەل مەنۇپىيىتى، ئىستەك خاھىشلىرى، تارىخىي رېئاللىق ۋە تۇرمۇش مۇھىتىدىن كېلىپ چىققان مۇھەببەت - نەپرەتلىرى ئىنسان تەپەككۈرىنىڭ مۇزىكا، بەدىئىي، ئەدەبىيات ۋە ئۇسسۇل قاتارلىق خىلمۇ - خىل شەكىللىرى بىلەن ئىپادىلەنگەن. مۇنداق مۇزىكا ئەسىرى دۇنيا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت تارىخىدا كەم ئۇچرايدىغان ئالاھىدە ئەسەر بولغاچقا «شەرق مۇزىكا مەدەنىيىتىدىكى مۆجىزە» دەپ تەرىپلەنمەكتە.

ئۇيغۇر مۇقاملىرىنىڭ تارىخى ئۇزۇن، ئارقا كۆرۈنۈشمۇ كەڭ ۋە چوڭقۇر. مۇقاملار ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بېشىدىن كەچۈرگەن تارىخىي دەۋرلىرى بىلەن ھەمقەدەمدۇر. مۇقاملار كۆپلىگەن ماكان ۋە بىرقانچە زاماندا، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ نۇرغۇنلىغان بەستىكارلىرى، ناخشىچىلىرى ۋە چالغۇچىلىرى تەرىپىدىن ئىجاد قىلىنغان خەلق مۇزىكىسىدۇر. بۇ قېتىم ئەسلىگە ۋارىسلىق قىلىپ قايتا رەتلەنگەن، تولۇقلانغان، مۇكەممەللەشتۈرۈلگەن ئون ئىككى مۇقام 360 ئاھاڭ، 3435 مىسرادىن تەركىب تاپقان ھەمدە ئۇ يەنە ئۇيغۇر كلاسسىك شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرى، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ داستانلىرىنىڭ پارچىلىرى ۋە خەلق قوشاق - بېيتلىرىنى ئۈز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئون ئىككى مۇقام تېكىستلىرى ئۇيغۇرلارنىڭ يۈرەك دۇردانىلىرى تىزىقى؛
مۇقام تېكىستلىرىنى دەسلەپ كىتابقا يۈتكۈزۈپ چاغاتاي ئۇيغۇر يېزىقى.
- ئاپتور.

ئاپتور ئابدۇرەئوپ پولات تەكلىماكانى 1950- يىل 11- ئاينىڭ 1- كۈنى قەشقەر شەھىرىدە دۇنياغا كەلگەن. 1975- يىلىدىن باشلاپ، بېيجىڭ مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىدە ئىشلەپ كەلمەكتە. ھازىر ئۇ مەزكۇر مەكتەپتىكى ئۇيغۇر تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنىڭ پروفېسسورى، دوكتور. قوللىنىلغان بۇ كىتابتىن باشقا، ئۇنىڭ يەنە ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە تەتقىقات، ئىجادىيەت ۋە تەرجىمە ئەسەرلىرىدىن، «چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى تەتقىقاتىدىن ئىلمىي ماقالىلەر» (1993- يىل)، «چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ھەققىدە مۇپەسسىل بايان» (2004- يىل)، «ئۇيغۇر تىلى لېكسىكونى» (1995- يىل)، «كور خېرىدار» (1989 - يىل)، «ئۇيغۇردىكى ئەبگالىق» (1997- يىل)، «مۇھاكەمەتۈل لۇغەتەين» دىن «مەئارىفۇل لۇغەتەين» غىچە» (2002- يىل)، «ھەق ۋە ھوقۇق مەرىپىتى ئۇيغۇر مەۋجۇتلۇقى ۋە تەرەققىياتىنىڭ مەڭگۈلۈك ئۇل تېشى» (2004- يىل)، «ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئىملا ۋە تەلەپپۇز ئۆلچىمىنى بېكىتىش ھەققىدە» (2005- يىل)، «بەيتۇللاھنىڭ تارىخى» (1993- يىل)، «ئەممە پارە تەپسىرى» (2003- يىل) قاتارلىقلار بار.

10- نەۋا مۇقامى

چوڭ نەغمە

مۇقەددىمە

بەلا دەشتى ئارا مەجنۇن مەنىڭدەك كۆرمەمىش دەۋران،
قۇيۇندەك ھەر زەمان بىر كۆرمەگەن ۋادىدا سەرگەردان.
يېشىمى: بالايىئاپەت دەشتىدە مەجنۇنۇمۇ مېنىڭدەك دەۋران سۈرۈپ باققان ئەمەس، بۇ ۋادىدا
ھەمىشە قۇيۇندەك پىرقىراپ يۈرگەن مەندەك سەرگەرداننىمۇ كۆرگەن ئەمەس.

نە ئەندەھۇ مەلالىمغا بەلىيەت دەشتىدەك غايەت،
نە سەۋدايۇ جۇنۇنۇمغا مەلامەت بەھرىدەك پايان.
يېشىمى: قايغۇ ۋە بىئاراملىقىم بالا - قازا دەشتىدەك چەكسىز، سەۋدايلىقىم ۋە ساراڭلىقىمغا
تاپا - تەنلەر دېڭىزدەك پايانسىز.

تۈنۈم دەيجۇر، ئۆزۈم رەنجۇر، ئىچىم غەمناكۇ باغرىم چاك،
تىلىم لالۇ تەنىم بىيھال، ئىشىم ئەفغان، سىردىشىم قان.
يېشىمى: كېچەم قاپقاراڭغۇ، ئۆزەم خەستە، ئىچىم غەملىك، باغرىم چاك، تىلىم تۇتۇق،
جىسىمىم ئاجىز، ئىشىم ئاھ - زار، كۆز يېشىم قاندۇر.

زەئىفۇ دەردۇ غەم پىشە، نەھفۇ مېھنەت ئەندىشە،
زەللۇ بىسەرۇ سامان قەتئىلى خەنجەرى ھىجران.
يېشىمى: زەئىپلىك، دەرد - ئەلەم ھۈنىرىم، ئاجىزلىق، مۇشەققەت مېنىڭ ئەندىشەم؛ ھىجران
خەنجىرى بىلەن ئۆلتۈرگەن، ھېچكىمى، ھېچنېمىسى يوق بىر خارۇ زارمەن.

پىغانىمدىن فەلەك غەمكىن، سىرىشىكىمدىن جەھان رەنگىن،
نە دەردىم ئوتىغا تەسكىن، نە ھەجرىم دەردىغۇ دەرمان.
يېشىمى: پىغانىمدىن پەلەك غەمگە چۈكىدۇ، كۆز يېشىمدىن جاھان قىزىرىپ كېتىدۇ، يا دەردىم
ئوتىغا تەسكىن - تەسەللى يوق، ياكى جۇدالىق دەردىمگە دورا تىپىلمايدۇ.

باشىم غەم تاشىدىن پارە، تەنىم ھەجر ئوقىدىن يارە،
كۆڭۈل بۇ يارەغە چارە تاپارغا تاپمايىن ئىمكان.

يېشىمى: بېشىم غەم تېشىنىڭ زەربىسىدىن پارە - پارە بولدى، تېنىم ھىجران ئوقى تېگىپ يارىلاندى، كۆڭلۈم بۇ يارا - جاراھەتنى داۋالاشنىڭ چارىسىنى تاپالماي ئاۋارە.

كۆزۈم نەملىق، بويۇم خەملىق، ئىچىم ئەندۇھى ماتەملىق،
نە ھەمدەملىق، نە مەرھەملىق تاپىپ بۇ مېنەتى پىنھان.
يېشىمى: كۆزۈم ياشتىن نەملەنگەن؛ قەددىم پۈكۈلگەن، ئىچىم ماتەم قايغۇسىغا تولغان، بۇ يوشۇرۇن دەردىمگە ھەمدەم ۋە سىرداش نەدە؟

ماڭا نە يارۇ نە ھەمدەم، ماڭا نە دوستۇ نە مەرھەم،
ماڭا نە چارە نە مەرھەم، ماڭا نە سەبۇنە ئەمان.
يېشىمى: مېنىڭ يا يار - ھەمدىم، يا سىرداش دوستۇم يوق؛ يا چارەم يا دورام يوق، يا سەۋر - تاقىتىم يوق ياكى تىنچ - ئاراملىقىم يوق.

ھەم ئەھۋالى تەباھىمدىن ھەم ئاھى سۇبھىگاھىمدىن،
ھەم ئوتلۇغ دۇدى ئاھىمدىن قارارپ كۈلبەئى ئەھزان.
يېشىمى: خاراب ھالىمدىن، سەھەردە چەككەن ئاھۇ زارىمدىن، ئوتلۇق ئاھىمنىڭ تۈتۈنىدىن غەمكىن ھۇجرام قارىيىپ كەتتى.

فەلەك رەھزەن، زەمان دۈشمەن، بەدەن رەۋزەن ئۈزە رەۋزەن،
قالىپ جان ھەسرەتىدىن تەن، چىقىپ تەن كىشۋەرىدىن جان،
يېشىمى: پەلەك قاراقچى، زامان دۈشمەن، بەدەن ئۆتمۈ تۆشۈك؛ تەن جان ھەسرەتىدىن قالدى، جان تەن يۇرتىدىن چىقىپ كەتتى.

نەۋائىي بولسا مېنەت كۆپ، ئىچە كۆر جامى ئىشرەت كۆپ،
نەچە بولسا سوئۇبەت كۆپ بولۇر ۋەھدەت مەيى ئاسان.
يېشىمى: نەۋائىي، مۇشەققەت كۆپ بولسا، شادلىق شارابىنى جىق ئىچىپ باق، قىيىنچىلىق قانچە كۆپ بولسا، ۋەھدەت شارابىنى ئىچىش شۇنچە ئاسان بولىدۇ.

تەئەززە

ۋاھكى بولدۇم ئىشقى ئارا بىر بىۋەفاغا مۇبتەلا،
بولماسۇن ئەھلى ۋەفا مۇنداق بەلاغا مۇبتەلاغە.
يېشىمى: ئاھ، مەن ئىشقى - مۇھەببەت ئارا شۇنداق بىر ۋاپاسىزغا گىرىپتا بولدۇمكى، ۋاپا ئەھلى مۇنداق بالاغا مۇبتەلا بولمىسۇن.

ئاڭلاغاي مەجنۇنلۇغۇ بىدىللىغىمنى ھەر كىشى،

كىم بولۇپتۇر بىر پەريۋەش دىرەباغا مۇبتەلا.

يېشىمى: مېنىڭ مەجنۇنلۇق ۋە غەمكىنلىكىمنى كۆرگەن ھەر قانداق بىر ئادەم: «بۇ بىر پەرى سۈپەت دىلرەبانىڭ مۇھەببەت بالاسىغا گىرىپتار بولۇپتۇ» دەپ قالدۇ.

زاھىدا، رۇسۋالىغىم تەنن ئەيلەدىڭ، جەھد ئەيلەكم،

بولغاغايسەن ئول كۆزۈ قاشى قاراغا مۇبتەلا.

يېشىمى: ئەي زاھىت، رەسۋالىقىمنى تەنە قىلىشىنىغۇ قىلدىڭ، ئەمما سەن ئۆزۈڭ ئاشۇنداق قارا كۆز، قارا قاشقا مۇپتىلا بولغاندا، رەسۋا بولماسلىق ئۈچۈن تىرىشىپ باققىنا - قېنى!

بولمايىن بىگانە يارۇ ئاشنادىن چارە يوق،

خاھ بول بىگانەغە خاھ ئاشناغە مۇبتەلا.

يېشىمى: خاھى يات، خاھى يېقىنلارنىڭ مۇھەببەت بالاسىغا مۇپتىلا بولغاندىن كېيىن، يار - دوستلاردىن يىراقلاشماي، باشقا ئامال يوق.

پادىشاھ بىرلە گەدا ھالىغا كۈلسە نە ئەجەپ،

بولسە مەن يەڭلىغ گەدايى پادىشاھقا مۇبتەلا.

يېشىمى: مەندەك بىر گاداي گۈزەللىك پادىشاھنىڭ مۇھەببىتىگە مۇپتىلا بولۇپ قالسا، پادىشاھمۇ گادايىمۇ ئۇنىڭ ھالىغا كۈلۈپ كەتسە، ئەجەپلىنىش كەتمەيدۇ - دە!

بولمىش ئول كافىر غەمى دىۋانە كۆڭلۈمدىن مەلۇل،

ھېچ كافىر بولماسۇن مەن مۇبتەلاغا مۇبتەلا.

يېشىمى: مېنىڭ سەۋدا كۆڭلۈمنىڭ غېمى دەردىدىن ئۇ كاپىر بولۇپ كېتىپتۇكى، مەن مۇپتىلا بولغان ئىشقا ھېچبىر كاپىر گىرىپتار بولۇپ قالمىسۇن.

ساقىيا، مەي تۈتكى دەردنىڭ ئىلاجى بادەدۇر،

ھەجرەدىن كىم بولسا دەردى بىدەۋاغا مۇبتەلا.

يېشىمى: كىم جۇدالىق دەردىگە مۇپتىلا بولغان بولسا، داۋاسىز دەردكە قالغان بولىدۇ، ھالبۇكى دەردنى پەقەت قەدەھ داۋالايدۇ، ئى ساقىي، مەي تۇتقىن!

كىر خەرابات ئىچرە - يۇ بول رىندالەر ۋابەستەسى،

خانەقاھدا بولغاچە ئەھلى رىياغە مۇبتەلا.

يېشىمى: خانىقادا ساختىپەز - رىياكارلار بىلەن بولغىچە، مەيخانىغا كىرىپ، ئۇ يەردىكى ئىچەرمەنلەرگە قوشۇلۇپ كەت.

ئەي نەۋائىي، يانا ئول بەد ئەھدىدىن بولسام خەلاس،

ئەھ قىلدىمكىم، يانا بولماي ياناغا مۇبتەلا.

يېشىمى: ئەي نەۋائىي، «ئۇ ۋەدىسىدە تۇرمايدىغاندىن قوتۇلسا، يەنە شۇنىڭغا ئوخشاش بىرسىگە مۇپتىلا بولۇپ قالماي - جۇمۇ» دەپ ئۆز - ئۆزۈمگە ۋەدە قىلدىم.

تەئەززە چۈشۈرگىسى

ئەي نەۋائىي، يانا ئول بەد ئەھدىدىن بولسام خەلاس،
ئەھد قىلدىمكىم، يانا بولماي ياناغا مۇبتەلا
يېشىمى: ئەي نەۋائىي، «ئۇ ۋەدىسىدە تۇرمايدىغاندىن قوتۇلسام يەنە شۇنىڭغا ئوخشاش بىرسىگە مۇپتىلا بولۇپ قالماي - جۇمۇ» دەپ ئۆز - ئۆزۈمگە ۋەدە قىلدىم.

نۇسخە

دېرەبا، ۋەسلىڭنى ئىزدەپ بىنەۋا بولدۇم نەتەي،
بۇ كۆڭۈل ئاخىر قىراقىڭدا گەدا بولدۇم نەتەي.
يېشىمى: دېرەبا، قانداق قىلارمەن، ۋەسلىڭنى ئىزدەپ يوقسۇل بولدۇم؛ بۇ كۆڭۈلنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ، پىراقىڭدا گاداي بولدۇم.

ئاھكىم، ھىجران ئوتى ئاخىر مەنى قىلدى كەباب،
ھەجرۇ فۇرقەتدە كۆيۈپ ئەمدى ئەدا بولدۇم نەتەي.
يېشىمى: ئاھ، ھىجران ئوتى ئاخىر مېنى كاۋاپ قىلدى، ئايرىلىق ۋە جۇدارلىق ئوتىدا ئوتىدا كۆيۈپ، ئەمدى تۈگىشىدىغان بولدۇم، قانداق قىلارمەن؟

گۈلدىن ئايرىلغان كەبى بۇلبۇل مەسەللىك ئۇن چەكپ،
ۋا دەرىخ، مەن يار ۋەسلىدىن جۇدا بولدۇم نەتەي.
يېشىمى: گۈلدىن ئايرىلغان بۇلبۇلدەك پىغان چېكىپلا يۈرمەن، ۋاي ئېست، مەن يار ۋەسلىدىن جۇدا بولدۇم، ئەمدى قانداقمۇ قىلارمەن؟

مەن فەقىر دىلخەستەگە رەھىم ئەيلە ئەي شاھى جەھان،
كۆرگەلى ۋەسلىڭنى زارۇ بىقەرار بولدۇم نەتەي.
يېشىمى: ئەي جاھاننىڭ شاھى، ۋەسلىڭگە بەكمۇ ئىنتىزار بولدۇم، نېمە ئامال، مەن دىلى سۇنۇق پېقىرغا رەھىم قىلغىن.

ھەرگۈنى مەندىن ۋەفا، ئاندىن جەفا ئۆزى جەفا،
مەن فەقىر ئول بىۋەفاغە مۇبتەلا بولدۇم نەتەي.

يېشىمى: مەن ھەمىشە ئۇنىڭغا ۋاپادارلىق قىلىمەن، ئەمما ئۇ ماڭا دائىم جاپا ئۈستىگە جاپا قىلىدۇ. مەن مۇشۇنداق بىر ۋاپاسىزغا مۇپتىلا بولۇپتىمەن، ئەمدى قانداق قىلاي.

ئول پەرى رۇخسارىغا بولسۇن ئەگەر يۈز جان فىدا،

جانىما بىردۇر ئەگەر، يۈز جان فىدا بولدۇم نەتەي.

يېشىمى: ئۇ پەرىنىڭ رۇخسارىغا بىر ئەمەس، يۈز جان بولسىمۇ، پىدا بولسۇن! گەرچە مېنىڭ بىرلا جېنىم بولسىمۇ، يۈز جانلىق پىداكارلىق كۆرسەتتىم، ئەمدى يەنە قانداق قىلسام بولاتتى؟

نۇسخە چۈشۈرگىسى

سالىھى گۈلچېھرەنىڭ كويىدا بولمىش بىنەۋا،

دەردى ھىجرانغا گىرىفتارى بەلا بولدۇم نەتەي.

يېشىمى: مەن سالىھى، ئۇ گۈل يۈزلىكنىڭ كۈچىسىدا يوقسۇل بولدۇم، ئۇنىڭ بالادەك ھىجران دەردىگە گىرىپتار بولۇپ قالدىم، قانداق قىلارمەن.

جۇلا

نەمەنگاندىن كەتەر بولسام مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟

غەربىلىق شەھرىدە ئولسام مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟

يېشىمى: نەمەنگاندىن كەتكۈدەك بولسام، مېنىڭ يوقلىغۇچۇم بارمۇ، غېرىپلىق شەھرىدە يۈرسەم، مېنىڭ يوقلىغۇچۇم بارمۇ؟

قەنى قەۋمۇ قارىنداشىم، بۇ يولدا بولسا يولدىشىم.

كۆزۈمدىن ئاقىپ ياشىم، مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟

يېشىمى: قېنى، مېنىڭ قوۋم - قېرىندىشىم، بۇ يولدا ماڭا ھەمراھ بولسا بولاتتىغۇ؟ كۆزۈمدىن ياش ئاققۇزۇپلا يۈرمىەن، مېنى يوقلايدىغان ئادىمىم بارمۇ؟

مۇھەببەت شەربەتىن ئىچتىم، قازاندەك قاينابان تاشتىم،

بۇ فانىي دۇنيادىن كەچتىم، مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟

يېشىمى: مۇھەببەت شارابىدىن ئىچتىم، قازاندەك قاينىدىم، تاشتىم، بۇ پانىي دۇنيادىن كەچتىم، مېنى يوقلايدىغان كىشىم بارمۇ؟

تۇرارغا تاقەتسىز يوقتۇر، يۈرەرگە ھالەتسىز يوقتۇر،

يۈرەكتە ئىشقى ئوتى ھوقدۇر، مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟

بېشىمى: توختاپ تۇرۇشقا تاقىتىم يوق، ماڭغۇدەك ئەھۋالىم يوق، يۈرىكىمدە ئىشقى ئوتى
ئۇلغىيىپ كەتتى، مېنى يوقلايدىغان كىشىم بارمۇ؟

قەرارىم يوق تۇرۇپ دەسەم، نەمەنگاندا يۈرەي دەسەم،
جەھاننى سەير ئەتىپ كەزسەم، مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟
بېشىمى: نەمەنگاندا تۇرۇپ يۈرەي دەسەم، تۇرالغۇ جايىم يوق، جاھان كېزىپ چىقىپ كەتسەم،
مېنىڭ يوقلىغۇچۇم بارمۇ؟

بۇ مىسكىن زار مەشرەپنى كىشى ھالىنى بىلمەيدۇ،
بۇ يەردىن باش ئالىپ كەتسەم، مەنى يوقلار كىشىم بارمۇ؟
بېشىمى: بۇ خارۇ زار، بىچارە مەشرەپنىڭ ئەھۋالىنى بىر كىشى بىلمەيدۇ، بۇ يەردىن بېشىمنى
ئېلىپ چىقىپ كەتسەم، مېنى يوقلايدىغان ئادىمىم بارمۇ؟

سەنەم

مەن بارايمۇكىن ئاندا، ياركەلەمدۈركىن بۇندا،
يارغا يار كەرەك بولسا، قول سالىپ كەلەر مۇندا.
بېشىمى: مەن ئۇ يەرگە بارايمىكىن، ياكى يار بۇ يەرگە كېلەمدىكىن؟ يارغا يار كېرەك بولسا، قول
سېلىپ مېڭىپ، بۇ يەرگە كېلەر.

ئاق لەيلى، قىزىل لەيلى، يارنىڭ بارمۇكىن مەيلى،
بولسا - بولماسا مەيلى، مەن يارنىڭ قەلەندەرى.
بېشىمى: ئاق لەيلى، قىزىل لەيلى، يارنىڭ بارمۇكىن مەيلى. يارنىڭ مەيلى بولسا - بولمىسا،
چاتاق يوق، مەن ھامان يارنىڭ قەلەندەرى.

يار دەيمەن - يانا دەيمەن، ئۆلمەسە كەلەر دەيمەن،
مەنىڭ تارتقان دەردىمنى كۆڭلىدە بىلەر دەيمەن.
بېشىمى: «يارىم، يارىم» دەپلا يۈرۈمەن، ئۆلۈپ كەتسەم، كېلەر دەيمەن؛ مېنىڭ تارتقان دەردىمنى
كۆڭلىدە بىلىدىغاندۇ دەيمەن.

يارىم كەلەر قول سالىپ، توغرا - توغرا يول ئالىپ،
قايرەدىن چىقىپ كەلەر، يۈرەكىمگە ئوت سالىپ.
بېشىمى: يارىم قول سېلىپ مېڭىپ، توپتوغرا ماڭا قاراپ كېلىۋاتىدۇ. ئامرىقىم، يۈرىكىمگە
ئوت سېلىپ، قەيەردىن چىقىپ كەلدىلە؟

چوڭ سەلىقە

ئۇ مەھەللەدىن بۇ مەھەللەگە ئويناي دەپ كەلدىم،
ياخشى دەمسىز، يامان دەمسىز، سىناي دەپ كەلدىم.
يېشىمى: ئۇ مەھەللەدىن بۇ مەھەللەگە ئويناي دەپ كەلدىم، ياخشى دەمسىز، يامان دەمسىز،
سىناي دەپ كەلدىم.

ئۇ مەھەللەدىن بۇ مەھەللەگە يولى بارمۇكىن،
يار ئاغرىقى بولۇپ قالدىم، دارى بارمۇكىن.
يېشىمى: ئۇ مەھەللەدىن بۇ مەھەللەگە بېرىپ - كېلىدىغان يول بارمۇكىن؛ يار ئاغرىقى بولۇپ
قالدىم، دورا بارمۇكىن.

تال چېبىقتەك بويلارىغا زەۋقۇم كەلدۇر،
ئەرتە - ئاقشام باراي دەسەم قورققۇم كەلدۇر.
يېشىمى: تال چېبىقتەك بويلارىغا زوقۇم كېلىدۇ؛ ئەتە - ئاخشام باراي دېسەم، قورققۇم
كېلىدۇ.

يۈرەكىمنىڭ ياراسى كۆپ دەرمانىم يوقتۇر،
شول يارىمنى كۆرۈپ ئالسام، ئەرمانىم يوقتۇر.
يېشىمى: يۈرەكىمنىڭ يارىسى كۆپ، ئەمما دورام يوق. شۇ يارىمنى كۆرۈۋالسام ئارمانىم يوق.

كىچىك سەلىقە

بەھار ئولدىيۇ ئاچىلدى يۈزۈڭدىن پەردە گۈلزارىڭ،
يەتتىشى غۇنچەنىڭ دەۋرى، زەمانى قالماي خارىڭ.
يېشىمى: باھار كەلدى - يۇ، يۈزۈڭ گۈلزارىنىڭ پەردىسى ئېچىلدى؛ ئەمدى تىكەننىڭ ۋاقتى
ئۆتتى، غۇنچىنىڭ دەۋرى يېتىپ كەلدى.

گۈلىستان تۈرى قۇدىس ئولدى، بەھارنىڭ نۇرى نارىندىن،
كەل، ئەي مۇسا، كۆر ئاسارىن شۈكرەدە نۇر ئىلە نارىڭ.
يېشىمى: باھارنىڭ ئوتلۇق ئاپتېپى شاراپىتىدىن گۈلىستان مۇقەددەس تۇر تېغىغا ئايلاندى. ئەي
مۇسا، كەل، ئوت بىلەن نۇرنىڭ ئىز - ئەسەرلىرىنى تەشەككۈر بىلەن كۆرۈۋال.

فەرەھدىن غۇنچەنىڭ گۈلگۈن ياناغى كۈلدى، ئاچىلدى،
كى مەنزۇرى يەنە گۈلدۈر چەمەندە بۆلبۈلى زارىڭ.

يېشىمى: خۇشاللىقتىن غۇنچىنىڭ رەڭدار ياڭىقى كۈلۈپ ئېچىلىدىكى، چىمەنلىكتە بىچارە بۇلبۇلغا ياقىدىغىنى يەنىلا گۈلدۈر.

چەچەكلەر مۇختەلىق ئەلۋان، نە مەئادۇر ئانى بىلىكىم،

بۇياقچى بەرمەمش چۈنكىم بۇ ئەنۋارىڭ، بۇ ئەزھارىڭ.

يېشىمى: چىچەكلەرنىڭ ئوخشىمىغان رەڭلەردە ئېچىلىشىنىڭ نېمە مەنە ئۇقتۇرىدىغانلىقىنى بىلىپ قويۇشۇڭ كېرەك. چۈنكى بۇ نۇرلار ۋە بۇ گۈللەر بويلاقچىنىڭ رەڭ بېرىشى بىلەن شۇنداق رەڭدار بولغان ئەمەس.

ئەبىرىندىن چەمەن، كۆركىم، نە دەپ ئىفاقە كەلتۈرمىش،

كىم ئولمىش بۇيى ئەترىندىن مەشامى تازە ئەتتارىڭ.

يېشىمى: قارىغىنا، چىمەنزالىقتىكى خۇشبۇيلىق نېمىشقا ئىنساننى روھلاندۇرىدۇ؟ بۇ ئەتتارىڭنىڭ دىللارنى جانلاندۇرغۇچ ساپ ئەتىرى ھىدىدىن بولغان.

بۇ ئەنەردۇر تۈتەن، يا رەب، شەقايىق مېجمەرىندىنكىم،

كى بۇيىندىن ئانىڭ قەدرى ساچلىمىش مۇشكى تاتارىڭ.

يېشىمى: يا پەرۋەردىگار، ئادراسمان ئىسرىقىدىن تۈتەۋاتقان قانداق ئەنەركى، ئۇنىڭدىن ئەڭ خۇش بۇيى ئىپارنىڭ قەدىر - قىممىتىنى چېچىلىۋاتىدۇ.

كەل، ئەي سىمىن بەدەن ساقىي، ماڭا سۇن قامى سەھبايى،

كى كەلدى رەۋنەقى گۈلگۈن دەمەي گۈلرەنگى خەممارىڭ.

يېشىمى: كەل، ئەي كۈمۈش بەدەن ساقىي، ماڭ قىزىل مەيگە تولغان جامنى سۇنغىنىكى، «قىزىلنىڭ خېرىدارى بارمۇ؟» دېمەيلا، روناق قىزىلگۈل پەسلى كېلىپ قالدى.

ئەگەرچە سۇنبۇلۇ نەرگىس بەيانى «كۈنتۈ كەنز» ئەيلەر،

قاچان «بەل ھەم ئەزەل» بىلسۇن ئىشاراتىن بۇ ئەسرارىڭ.

يېشىمى: گەرچە سۇنبۇل بىلەن نەرگىس «مەن خەزىنە ئىدىم» دېگەن ھەدىسىنى بايان قىلىپ تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ «شۇنداقلا، ئەزەلدىن بېرى» دېگەن ئۇقۇمغا ئىشارەت قىلىدىغان بىر سىر ئىكەنلىكىنى كىم چۈشەنگەن؟

بۇ گۈن گەر ئالىمۇل غەيبىنىڭ ۋۇجۇدىن كۆرمەك ئىستەرسەن،

رەياھىن ئۇش بەيان ئەيلەر زۇھۇرىن چەرخى سەييارىڭ.

يېشىمى: ئەگەر بۈگۈن غايىباتلار ئالىمىنىڭ ۋۇجۇدىنى كۆرمەكچى بولساڭ، ئاشۇ گۈللەرمۇ كۆكتىكى سەييارەلرنىڭ قانداق پەيدا بولغانلىقىنى بايان قىلىپ بېرەلەيدۇ.

بۇ مۇسقىدىن ئەي سامم، ساڭا گەر نەرسە كەشف ئولدى،

مەقامىڭ بەيان ئەيلەر، ئۇسۇلىن كۆرسەت ئەدۋارىڭ.

يېشىمى: ئەي ئاڭلىغۇچى، ساڭا بۇ مۇزىكىدىن بىرەر نەرسە ھاسىل بولغان بولسا، مۇقامىڭنى بايان قىل، پەدە - نوتىلىرىڭنىڭ ئۇسۇلىنى كۆرسەت.

ئەگەر سەۋسەن كۈبى ئەبكەم ئەمەسسەن، نۇتقا كەل، سۆيلە
بۇ ھەرفۇ نوقتە تەركىبى نە يەردىندۇر بۇ گۇفتارىڭ.
يېشىمى: ئەگەر سەۋسەندەك تىلسىز بولمىساڭ، زۇۋانغا كېلىپ سۆزلەپ باق، قېنى: گەپ
قەيەردىن چىقىدۇ ۋە ئۇنىڭ ھەرپ - چېكىتلىرى نېمىلەردىن تەركىب تاپقان؟

تەئكىد

جەھان جەنناتى ئەدىن ئولمىش، ئانىڭ سەھنىسىدە ھۇرىلەر
بەزەنمىش ھۈللەدىن بوستان، كۆزى ئاچىلمىش ئەشجارىڭ.
يېشىمى: جاھان گۇيا جەننەتلەر كەبى بولدى، ئەنە ئۇنىڭ سەھنىسىدە ھۇرىلەر يۈرىدۇ، بوستانلار
نەپىس كىيىملەر بىلەن بېزەندى، دەرەخلەر چېچەكلەپ، يوپۇرماق چىقاردى.

بۇ گۈن بازار ئەتەر گۈلشەن سەمەندىن، لالەيۇ گۈلدىن،
غەنىمەت گۆركى، بەش گۈندۈر تەماشاسى بۇ بازارىڭ.
يېشىمى: بۈگۈن گۈلشەنلەر لالە ۋە ياسىمەن گۈللىرى بىلەن بازاردەك ئاۋاتلاشتى، بۇ بازارنىڭ
تاماشاسى پەقەت بەش كۈنلۈكتۈر، ئۇنى غەنىمەت بىل.

نەسىمىنىڭ سۆزى گەرچە دەمى ئىيسادۇر، ئەي مۇنكىر،
ساڭا كار ئەيلەمەس نەچۈن كى، يوقدۇر ھەققە ئىقرارىڭ.
يېشىمى: ئەي ئىنكار قىلغۇچى، نەسىمىنىڭ سۆزى گەرچە ئىيسا پەيغەمبەرنىڭ دەم -
نەپىسىدەك ھاياتبەخش بولسىمۇ، ساڭا كار قىلمايدۇ، چۈنكى سەن ھەقنى تونۇمايسەن - دە.

داستان

بىرىنچى داستان

دادۇ فەرياد شۇم فەلەكنىڭ دەستىدىن،
يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.
ئىلاجىم يوق قاراقچىلار قەسدىدىن،
يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.

يېشىمى: شۇم پەلەكنىڭ زۇلمى دەستىدىن داد - پەريادا يارنىڭ جامالىنى كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن؛ قاراقچىلارنىڭ قەستىگە ئامال قىلالىمىدىم، يارنىڭ جامالىنى كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن.

مەن نەيلەيىن نازۇك قولۇم باغلاندى،

ھەجر ئوتىدا يۈرەك - باغرىم داغلاندى.

قاراقچىلار ئۆلتۈرگەلى چاغلاندى،

يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.

يېشىمى: مەن قانداق قىلارمەن، نازۇك قولۇم باغلاندى، ھىجران ئوتىدا يۈرەك - باغرىم داغلاندى، قاراقچىلار مېنى ئۆلتۈرگىلى تەييارلىنىۋاتىدۇ، يارنىڭ جامالىنى كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن.

بۇ جانىمغا قەس قىلدى قاراقچى ئافەت،

مەنىڭ مۇندىن قۇتۇلماغمىم يوقتۇر سەلامەت.

گويا بۇ گۈن بولدى ماڭا روزى قىيامەت،

يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلەي ئوخشايمەن.

يېشىمى: بۇ جېنىمغا قاراقچى ئاپەت قەست قىلدى، بۇنىڭدىن سالاھەت قۇتۇلالمىغىدەكمەن، بۈگۈن گويا مەن ئۈچۈن قىيامەت كۈنى بولدى، يارنىڭ جامالىنى ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن.

مەن يارىمدىن جۇدا بولدۇم نەيلەيىن،

ئىشقى يولىدا ئەدا بولدۇم نەيلەيىن.

ئاچىلماغان گۈلدەك سولدۇم نەيلەيىن،

يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.

يېشىمى: قانداق قىلارمەن، مەن يارىمدىن جۇدا بولدۇم، ئىشقى - مۇھەببەت يولىدا تۈگەشتىم، ئېچىلماي تۇرۇپلا سولغان گۈلدەك بولدۇم، يارنىڭ جامالىنى كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن.

ئاشىق بولۇپ مۇرادىمغا يەتمەدىم،

بۆلبۈل بولۇپ گۈلىستاننىڭ كەزمەدىم.

باغبان بولۇپ ئالما - ئانارنىڭ ئۈزمەدىم،

يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.

يېشىمى: ئاشىق بولۇپ مۇرادىمغا يېتەلمىدىم، بۆلبۈل بولۇپ گۈلىستاننىڭ كېزىپ باقمىدىم، باغۋەن بولۇپ ئالما - ئانارنىڭ ئۈزمىدىم، يارنىڭ جامالىنى كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن.

ياقامنى چاك ئەتىپ ئەيلەسەم فەرياد،

بۇزۇلسۇن، يىقىلسۇن بۇ چەرخى ناشاد.

قاراقچىلار قولىدا بولغايمەن بەرباد،

يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.

يېشىمى: ياقامنى يىرتىپ تۇرۇپ پەرياد ئەيلىسەم، بۇ خاپىغان پەلەك كۆمتۈرۈلۈپ چۈشسۇن،
ۋەيران بولسۇن؛ قاراقچىلارنىڭ قولىدا بەربات بولۇپ كەتتىم، يارنىڭ جامالىنى كۆرمەي ئۆلۈپ
كېتىدىغان ئوخشايمەن.

غەربجاننىڭ پىرى جۈنەيد باغدادىي،

ئانىڭ ئۈچۈن ساخا قىلدىم فەريادى.

قاراقچىلار ئىلكىدە قىلغىل ئازادىي،

يار جەمالىن كۆرمەي ئۆلۈر ئوخشايمەن.

يېشىمى: ئى، جۈنەيد باغدادىي، سەن مەن غەربقاننىڭ پىرى بولغانلىقىنىڭ ئۈچۈن، ساخا نالە -
پەرياد قىلۋاتىمەن، مېنى قاراقچىلارنىڭ قولىدىن ئازاد قىلغىن. بولمىسا، يارنىڭ جامالىنى
كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن.

ئىككىنچى داستان

بۆلبۈلى بىيچارەسەن، گۈل ئىشقىدا فەرياد قىل،

ئاشىقى سەرگەشتە بولساڭ، ئۇيقۇنى بىيدار قىل،

تىنمايىن شامۇ سەھەرلەر يارنى سەن ياد قىل.

بۇ بۇزۇلغان دىل ئۆيىنى سەن كەلىپ ئاباد قىل،

جانىم موللام، بىر زەمان گۈل يارنى ئازاد قىل.

يېشىمى: بىچارە بۆلبۈلسەن، گۈل ئىشقىدا نەلە - پەرياد قىل؛ سەرگەردان ئاشىق بولساڭ، ئۇيقۇنى
تاشلا، كېچە - كۈندۈز يارنى ياد قىل؛ بۇ بۇزۇلغان كۆڭۈل ئۆيىنى سەن كەلىپ ئاۋات قىل؛ جېنىم
موللام، گۈزەل يارنى بىر مەھەل ئازاد قىلغىن.

ھەركىشى مۇنداق بەللار بىرلە بولسا بىشۇمار،

قالماغايلار تەندە دەرمان، زەررە ياغلىغ ئىختىيار،

تىترەشۈر روھى سىمابىدەك تەندە جانى بىقەرار،

يار ئۇ يەردە زار يىغلار، مەن بۇ يەردە ئىنتىزار،

جانىم موللام، بىر زەمان گۈل يارنى ئازا قىل.

يېشىمى: ھەرقانداق ئادەم مۇشۇنداق سان - ساناقسىز دەرد - بالاغا قالسا، تېنىدا جان، ئۆزىدە
ئازراقمۇ ئىختىيارلىق قالمايدۇ، جېنى ئىزتىراپلىقتا تىترەيدۇ؛ يارىم ئۇيەردە زار - زار يىغلايدۇ، مەن
بۇ يەردە ئىنتىزار بولىۋاتىمەن؛ جېنىم موللام، گۈزەل يارنى بىر مەھەل ئازاد قىلغىن.

قويمادى ئۆز ھالىمە، گەردۈنى بىگەردانىمەن،

ھەجر دەشتىدە قۇيۇندەك زارۇ سەرگەردانىمەن،

جانىم ئالدى بۇ تەنمىدىن قىلدى بىدەرمانمەن،

ئاشىقى شەيدا بولۇپان بىسەرۇ سامانمەن،

جانىم موللام، بىر زەمان گۈل يارنى ئازاد قىل.

يېشىمى: چۆگىلەپ تۇرىدىغان پەلەك مېنى ئۆز ئىختىيارىمغا قويىمىدى، جۇدالىق چۆلىدە قۇيۇن تازدەك سەرگەردان بولۇپ يۈرىمەن؛ ھىجرانلىق گويىا جېنىمنى ئالدى، پۈت - قولىدا جان قالمىدى؛ مەپتۇن ئاشىق بولۇپ، ئېغىر ئازابقا قالدۇم؛ جېنىم موللام، گۈزەل يارنى بىر مەھەل ئازاد قىلغىن.

تىغى بىدادى فەلەك يەرگە ئاقۇزدى قانىمى،

بىلەمدىم ھىجران غەمدە سۇد بىلە نۇقسانىمى،

يىغلاشۇر كۆكتە مەلەكلەر ئىشتىپ ئەفغانىمى،

جانىم چىقماستىن بۇرۇن بارىپ كۆرەي سول يارىمى،

جانىم موللام، بىر زەمان گۈل يارنى ئازاد قىل.

يېشىمى: پەلەكنىڭ رەھىمسىز تىغى قېنىمنى يەرگە ئاقۇزدى؛ جۇدالىق غېمىدە توغرا - خاتالىقىمنى بىلمەيلا قالدۇم؛ ئاسماندىكى پەرىشتىلەر نالە - پىغانىمنى ئاڭلاپ يىغلاپ كېتىۋاتىدۇ؛ جېنىم چىقىپ كېتىشتىن بۇرۇن، شۇ يارىمنى بىر كۆرىۋالاي؛ جېنىم موللام، گۈزەل يارنى بىر مەھەل ئازاد قىلغىن.

ئەۋۋەلا مەكتەپ ئۆيىگە كىرمەس ئەردىم كاشكى،

مېھرىنى ۋەيران كۆڭۈلگە بەرمەس ئەردىم كاشكى،

شەرت ئەتىپ ئول بۇ سەلەرنى ئالماس ئەردىم كاشكى،

ئىشقى ئوتىغا مەن ئۆزۈمنى سالماس ئەردىم كاشكى،

جانىم موللام، بىر زەمان گۈل يارنى ئازاد قىل.

يېشىمى: بىلىگەن بولسام كاشكى، باشتىلا مەكتەپكە كىرمىسەم بوپتىكەن، بۇ ھالدا، دىل مېھرىمنى ۋەيران كۆڭۈلگە بەرمەستىم؛ ئۇ سۆيۈكلەرنى شەرت بىلەن قوبۇل قىلماستىم؛ مۇھەببەت ئوتىغا ئۆزۈمنى سالماستىم؛ جېنىم موللام، گۈزەل يارنى بىر مەھەل ئازاد قىلغىن.

بىر مۇئەللىمسەن زەمانە شۆھرەتىدىن باكەرەم،

دەرگاھىڭغا باش قويۇپ، يارىم ۋىسالنى ئىستەرەم،

مەي ئورنىدا ماڭا مىڭ ئاغۇ ئىچۈردى دەردۇ غەم،

تەلمۈرۈپ دائىم گەدادەك يارنى ئىستەر شاھ سەنەم،

جانىم موللام، بىر زەمان گۈل يارنى ئازاد قىل.

يېشىمى: زامانىمىزدا يۈكسەك شۆھرەتكە ئىگە بىر مۇئەللىمسەنكى، بوسۇغاڭغا باش قويۇپ، يارىمنىڭ ۋىسالنى تىلەيمەن؛ دەرد ۋە غەملەر ماڭا مەي ئورنىدا زەھەر ئىچۈردى؛ مەن شاھسەنەم ھەمىشە تىلەمچىدەك تەلمۈرۈپ يارنى ئىزدەيمەنكى، جېنىم موللام، گۈزەل يارنى بىر مەھەل ئازاد قىلغىن.

ئۈچىنچى داستان

دۇئا يەتكۈر، سەبا يارىمغا سەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە،
 سەھەر سەير ئەيلەسەڭ سۇيى چەمەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: ئەي تاڭ شامىلى، ئەتىگەندە چىمەن تەرەپكە سەيلە قىلىشقا بارساڭ، يارىمغا
 تىلىكىمنى يەتكۈزگىن، ئەلۋەتتە.

شەھدى گەر بەرنى ئىشقىدۇرمەن داغ ئىلكىدىن،
 چۇلالە يافراغىدىن قىل كەفەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: ئىشق جاراھەتلىرى تۈپەيلىدىن ئالىي شېھت مەرتىۋىسىگە يەتتىم، شۇڭا مېنىڭ
 كېيىنكىمى لالە ياپرىقىدىن قىلغىن، ئەلۋەتتە.

كۈزۈم ياشى گاھى گۈلگۈنۈ گاھى قىرمىزى ئەيلەر،
 تەماشى ئەيلەسۇن ئول سىمىتەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: كۆز ياشلىرىم بەزىدە گۈلرەڭ، بەزىدە قىپقىزىل بولۇپ ئاقىدۇ، ئۇ كۈمۈش تەنلىك
 گۈزىلىم ئەلۋەتتە كېلىپ بىر تاماشا قىلىپ باقسۇن.

خەتە سەھراسىدىن سۇنبۇلىنى ھەرگىز بىزگە كەلتۈرمەڭ،
 بىبەرگىل ئاھۋىي مۇشكى خوتەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: ماڭا ھەرگىز خەتا (تۈركىيىنىڭ سۈرىيە بىلەن چېگراداش بىر رايونى) سەھراسىدىكى
 سۇنبۇلىنى ئەمەس، بەلكى خوتەن كېيىكىنىڭ ئىپارىنى ئەۋەتكىن، ئەلۋەتتە.

پەرىشانىدۇر كۆڭۈل تا كاكۇلۇڭ تارىدىن ئايرىلدى،
 دەماغ ئاشۇقتە بولغاي بىۋەتەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: چېچىڭنىڭ تېلىدىن ئايرىلىپ قالغاندىن بېرى، كۆڭلۈم پەرىشان، دېمىسىمۇ،
 ۋەتەنسىزلىك دېگەن ئادەمنى ئېسەنكىرىتىپ ئالجوقا قىلىۋېتىدۇ.

بەھارى ئارەزىڭ تاپتى تەرۋەت ئەمدى خەت چىقسۇن،
 بە رەنگى ئەرغەۋانۇ ياسەمەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: ھۆسنۇڭنىڭ نەۋ باھارى كەلدى، ئەمدى ئەلۋەتتە ئۇنىڭغا ئەرغىۋان ۋە ياسۇمەن
 گۈللىرى رەڭگىدىكى مىيىق (ئەمدىلا خەت تارتقان مويلاۋ) چىقسۇن.

جۈنۈن تۇغيانىدىن دىۋانەمەن زەنجىر كەلتۈرگەي،
 مۇرۇۋەتتىن چۇ زۇلفى پۇرشىكەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.
 بېشىمى: سەۋدايلىقى ھەددىدىن ئاشقان مەجنۇنمەن، مەرتلىك قىلىپ، تولغام - تولغام
 چاپلىرى بىلەن مېنى زەنجىرلەپ قويسۇن، ئەلۋەتتە.

قارا بەختىم بىلەن كەچە چەندەن گۇفتىگۇ قىلدىم،

يارۇتۇڭلار چىراغى ئەنجۈمەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.

يېشىمى: قارا بەختىم بىلەن بۇ كېچە ناھايىتى كۆپ مۇڭدېشىۋالدىم، ئەمدى ئولتۇرۇشنىڭ چىرىغىنى ياندۇرۇپ قويۇڭلار، ئەلۋەتتە.

زەلىلىگە شەفائەت ئەيلەگەي دەپ كۆپ ئۈمىدىم بار،

كۇلاھۇ خىرقەئى ۋەيسى قىرەن، ئەلبەتتە - ئەلبەتتە.

يېشىمى: ئەلۋەتتە، مەن زەلىلىگە ۋەيسى قىرەن (خەلىفە ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەر زامانىلىرىدا ياشىغان بۈيۈك زات) نىڭ كۇلا - جەندىسى شاپائەت قىلار، دېگەن ئۈمىدىم بار.

تۆتىنچى داستان

ئاقچى ئانا، غەمىسىز باشىم،

غەمخانا بولدى نەيلەيىن.

بىر سۆز بىرلە ئاشنا يارىم،

بىگەنە بولدى نەيلەيىن.

يېشىمى: ئاقچى ئانا، غەمىسىز بېشىم غەم ئۆيى بولۇپ قالدى، قانداق قىلارمەن؛ ئاشنا يارىم بىر ئېغىز گەپ بىلەنلا بىگەنە بولۇپ كەتتى، قانداق قىلارمەن؟

مەن كەلدىم يارنى سوراقلاپ،

يار قاچتى مەندىن يىراقلاپ.

يۈرەكىمنى ئوتقا داغلاپ،

پىنھانە بولدى نەيلەيىن.

يېشىمى: مەن يارنى يوقلاپ كەلسەم، ئۇ مەندىن قېچىۋالدى؛ يۈرەكىمنى ئىشقى ئوتىدا داغلاپ، يوشۇرۇنۇۋالدى، قانداق قىلاي؟

تاتلىغۇدۇر ئاغزىنىڭ بالى،

تەگدى يىراقلىق شامالى.

يارنىڭ باردۇر بىر خەيالى،

گۇمانە بولدى نەيلەيىن.

يېشىمى: ئەڭ تاتلىقى ئۇنىڭ ئېغىزىنىڭ ھەسلى ئىدى، ئەمدى ئۇنىڭغا يىراقلىق شامالى تەگدى؛ كۆڭلۈمگە «يارنىڭ باشقا بىرەر خەيالى بارمۇ نېمە» دېگەن گۇمان چۈشتى، قانداق قىلارمەن؟

يار ئۈچۈن كۆڭلۈم بۇزۇلدى،

ئەزەلدە شۇنداق يازىلدى.

ئەمدى ئۈمىدىم ئۈزۈلدى،

پەيمانە تولدى نەيلەين.

يېشىمى: يار ئۈچۈن كۆڭلۈم بۇزۇلدى، كىم بىلىر، پىشانەمگە ئەزەلدە شۇنداق يېزىلغان بولغىدى؛ ئەمدى ئۈمىدىم ئۈزۈلدى، سەۋرى - تاقەت قاچام تولدى، قانداق قىلاي؟

سەنەم يىغلار ئۇشبۇ سائەت،

كۆڭلۈمدە قالمادى تاقەت.

مىھنەتدە سالغان ئىمارەت،

ۋىيرانە بولدى نەيلەين.

يېشىمى: سەنەم: «شۇ تاپتا كۆڭلۈمدە تاقەت قالمىدى، جاپا - مۇشەققەتتە سالغان مۇھەببەت ئىمارىتى ۋەيران بولدى، قانداق قىلارمەن» دەپ يىغلايدۇ.

شاھ سەنەم قىز يارنى ئىزدەر،

ھەممىم ئۆزى يارغا كۆيەر.

يارنىڭ كۆڭلى باشقانى دەر،

سەرسانە بولدى نەيلەين.

يېشىمى: شاھ سەنەم قىز يارنى ئىزدەيدۇ، شۇنداقلا ئۆز يارىغا كۆيىدۇ. يارنىڭ كۆڭلى باشقىنى دېگەچ، سەرسان بولدى، قانداق قىلاي؟

مەشرەب

بىرىنچى مەشرەب

كۆرمەسەم بىردەم جەمالىڭنى جەھاننى نەيلەين،

بولماسا يادىڭ كۆڭۈلدە جىسمۇ جاننى نەيلەين.

يېشىمى: جامالىڭنى بىردەم كۆرمىسەم، جاھاننى نېمە قىلاي؛ كۆڭلۈمدە خىيالىڭ بولمىسا، تەن بىلەن جاننى نېمە قىلاي؟

تا ئاچىپ زۇلفۇڭنى سۈنبۈلدەك پەرىشان ئەيلەدىڭ،

بىقەرار دىۋانە ئىيدۇرمەن، مەكاننى نەيلەين.

يېشىمى: سۈنبۈلدەك چېچىڭنى شۇنداق يېيىۋېدىڭ، مەن بىر تاقەتسىز مەجنۇنغا ئايلىنىپ قالدىم، ئەمدى ماكاننى نېمە قىلاي؟

لەئلى سىيرابىڭنى ئەيلەپ ئارزۇ، گەر چىقسا جان،

خىزىر سۈيىدىن ھەياتى جاۋىداننى نەيلەين.

يېشىمى: ئەگەر تاتلىق لېۋىڭنىڭ ئارزۇسىدا جېنىم چىقىپ كەتسە، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشتۈرگۈچى خىزىر سۈيىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى قالىدۇ؟

گۈشەئى ۋىيرانەنى تۇتتۇم ۋىسالىڭ يادىدا،
 ئەمدىكىم جەننەتتە باغۇ بوستاننى نەيلەيىن.
 بېشىمى: ۋىسالىڭ ئارزۇسىدا، ۋەيرانىلىقنىڭ بىر بۇرجىكىنى ماكان قىلدىم، ئەمدى جەننەتنىڭ
 باغۇ بوستاننى نېمە قىلاي؟

كىرىكىم بىرلە سۈپۈرەي كۆز ياشىمدىن سۇ سەپپ،
 چىقساڭ، ئەي، گۈلباغ تەماشىغا گاۋجاننى نەيلەيىن.
 بېشىمى: ئەي گۈزەل، ئەگەر تاماشا قىلغىلى چىقساڭ، بۇ ئەرزمەس جېنىمنى سەندىن ئاياپ
 نېمە قىلىمەن؟ كۆز يېشىمنى سۇ قىلىپ سېپپ، كىرىكىم بىلەن يولۇڭنى سۈپۈرەي.

تولدى قان بىرلە كۆڭۈل جامى خۇمارىم رەنجىدىن،
 ساقىيا، مەي بەرمەسەڭ، يۇتماي بۇ قاننى نەيلەيىن.
 بېشىمى: خۇمارىم زەخمىتىدىن كۆڭۈل جامى قانغا تولدى، ئەي ساقىي ئەگەر مەي بەرمىسەڭ،
 ئەمدى شۇ قاننى يۇتماي قانداق قىلىمەن؟

دەرگاھىڭدىن سۈرمە مەھزۇننى يىراق، رەھىم ئەيلەبان،
 ئاندا بىر ئىتدۇرمەن، ئۆزگە ئاستاننى نەيلەيىن.
 بېشىمى: رەھىم قىلىپ، مەھزۇننى دەرگاھىڭدىن يىراققا قوغلىما، مەن ئۇ يەردە بىر ئىتمەنكى،
 باشقا بوسۇغىنى خاھلىمايمەن.

يارمەنى يامان دەيدۇر، بىلەيمەن يامانلىقنى،
 كەچ ياتىپ سەھەر قويۇپ تىلەيمەن ئەمانلىقنى.
 بېشىمى: يار مېنى «يامان» دەيدۇ، ئەمما مەن يامانلىق قىلىشنى بىلمەيمەن؛ كەچ يېتىپ
 سەھەر قويۇپ، تىنچ - ئامانلىقنى تىلەيمەن.

ئاتام مەنى، ئانام مەنى جەفا ئەمگەك بىلەن باققان،
 ئەزىز باشىمنى ياد ئەيلەپ مەزارلارغا چىراغ ياققان.
 بېشىمى: ئاتا - ئانام مېنى جاپا - مۇشەققەتتە باققان، ئەزىز بېشىمنىڭ ئامانلىقىغا ئاتاپ،
 مازارلارغا چىراغ ياققان.

ئىككىنچى مەشرەپ

بىرىنچى ئاھاڭ

فەسلى نەۋباھارىدا گۈل كەبى ئاچىلغان قىز،

مىسلى كاكۈلى سۇنبۇل ھەر تەرەق ساچىلغان قىز.
 بېشىمى: باھار پەسلىدە گۈلدەك ئېچىلغان، سۇنبۇلدەك چاچلىرى ھەر تەرەپكە چېچىلىپ تۇرغان قىز.

بادە ئىچتىم زەۋقىدە مەيدە ئەكسىنى كۆردۈم،
 ھۆسن باغدا تەنھا ئولتۇرۇر خىرمان قىز.
 بېشىمى: ئۇنىڭ زوقىدا مەي ئىچتىم، مەيدە شولىسىنى كۆردۈم، ئۇ قىز ھۆسن بېغىدا يالغۇز ۋە بىخىرامان ئولتۇرىدۇ.

شۇم رەقىبلەر جىھەتتىن بولماي يۈزىن كۆرمەك،
 بۇلۇت ئىچرە ئاي مۇزىمەر، زۇلفى ئىچرە پىنھان قىز.
 بېشىمى: شۇم رەقىبلەرنىڭ توسقۇنلىقىدىن يۈزىنى كۆرۈش مۇمكىن بولمىدى، ئاي بۇلۇت ئىچىگە يوشۇرۇنغاندەك، ئۇ قىز مۇ چاچلىرى ئىچىگە يوشۇرۇنۇپتۇ.

كۆز ئۇچى بىلە باقتى، تەگدى تىرى مېزگانى،
 سىنەم ئۈزرە پەيكانى رەخنە قىلدى ۋىيران قىز.
 بېشىمى: ئۇ قىز كۆز ئۇچى بىلەن بېقىۋىدى، كىرىپك ئوقى يۈرىكىمگە تېگىپ، تېشىپ ئۆتتى - دە، ۋەيران قىلدى.

مەن دەدىم: ئايا دىلبەر، لەيلەرنىڭ گۈلى ئەھمەر،
 سەدەقەئى جەمالىڭدىن غۇنچە ئەيلە ئىھسان قىز.
 بېشىمى: مەم ئۇ قىزغا: «ئەي دىلبەر، لېۋىڭ قىزىلگۈلگە ئوخشايدىكەن، جامالىڭنى سەدىقىسى ئۈچۈن، بىر تال غۇنچە مەرھەمەت قىلساڭ» دېدىم.

جىفچەئى نىھالىدا ئىكى مىۋەنى كۆردۈم،
 ياكى سانگۇلاچ ياكى ئىكى رۇممان قىز.
 بېشىمى: ئۇ قىزنىڭ يۇمران نوتىدەك گەۋدىسىدە، ئىككى مېۋىنى كۆردۈم، ئۇلار ياكى ساڭگىلاپ تۇرغان ئالما، ياكى ئىككى دانە ئانار.

نافەئى بەدەندۇر خۇب، قىز ئەرۈر بەسى مەرغۇب،
 بولسا قىز بىلە ۋاسىل، دەردىگەكى دەرمان قىز.
 بېشىمى: ئۇ ۋۇجۇدىدىن ئىپار ھىدى كېلىپ تۇرىدىغان ئىنتايىن يېقىملىق قىز؛ دەردكە دەرمان بولىدىغان شۇنداق قىزنىڭ ۋىسالىغا يېتىش نېسىپ بولسا.

رەھىم ئەيلە، ئەي مەھۋەش، تۈشتى جانىمە ئاتەش،
 نەۋبەتتى نىھالىڭغا بولدى ئەشقى ئىبجان قىز.

يېشىمى: ئەي ئاي يۈزلۈك قىز، جېنىمغا ئىشق ئوتى چۈشۈپ، يۇمران كۆچەت تېنىڭگە
ھەشقىچەكتەك چىرمىشىپ قالدىم، نەۋبەتتىگە رەھىم قىلغىن.

ئىككىنچى ئاھاڭ

سۇغا سالسا سۇ كۆتەرمەس مىسقال تەمۇرى،

ئالتۇن بەرپ ئالىپ بولماس قالغان كۆڭۈلنى.

يېشىمى: مىسقالچىلىك تۆمۈرىنى سۇغا سالسا، سۇ كۆتۈرەلمەيدۇ، تۆمۈر چۆكۈپ كېتىدۇ؛ بىر
ئىنساننىڭ يەنە بىرسىدىن كۆڭلى قالسا، ئالتۇن بېرىپمۇ، ئۇنى قايتىدىن قولغا كەلتۈرگىلى
بولمايدۇ.

مەن ئاتىمنى باغدا دەسەم، تۇرۇپتۇر سايدا،

بىر ئاتادىن يەتى ئەدۈق، بىرسىمىز قايدا.

يېشىمى: مەن ئېتىمنى «باغدا» دەپ ئويلىسام، سايدا تۇرۇپتۇ؛ بىز بىر ئاتىدىن ئەسلىدە يەتتە
بالا ئىدۇق، ئالتمىز تۇرىمىز، يەنە بىرسىمىز نەدە؟

ئارفا - بۇغداي سامانىنى سەلكن ئايرىيدۇر،

ئۇرۇق تۇغقان قارىنداشنى ئۆلۈم ئايرىيدۇر.

يېشىمى: ئارپا - بۇغداي سامانىنى سەلكن ئايرىيدۇ، ئۇرۇق - تۇغقان قارىنداشنى ئۆلۈم
ئايرىيدۇ.

10- مۇقام نەۋا مۇقامىنىڭ تېكىستلىرى چوڭ نەغمە قىسمى 110 مىسرا، تۆرت داستان 94

مىسرا، ئىككى مەشرەپ 40 مىسرا بولۇپ، جەمئىي 244 مىسرا شېئىردىن تەشكىل تاپقان.